

ถอดบทเรียนการขับเคลื่อนศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ให้เป็นกลไกพัฒนาครอบครัวอบอุ่นเข้มแข็ง

จิรารัตน์ แสนมาโนช¹

บทนำ

ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.) เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนภารกิจด้านการพัฒนาครอบครัวของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งจัดตั้งขึ้นเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่สถาบันครอบครัวในระดับพื้นที่ อันเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาสังคมที่มั่นคงและยั่งยืนการดำเนินงานของ ศพค. มุ่งเน้นให้ครอบครัวมีความอบอุ่น มีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิก และสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างมีศักดิ์ศรี การพัฒนาและยกระดับ ศพค. ให้เป็นฟันเฟืองหลักในการขับเคลื่อน “ครอบครัวอบอุ่นเข้มแข็ง” จำเป็นต้องอาศัยกระบวนการทำงานที่มีระบบและครอบคลุมทุกมิติของการดำรงชีวิต โดยมี “มาตรฐานครอบครัวเข้มแข็ง” เป็นกรอบแนวทางสำคัญในการกำหนดทิศทางการดำเนินงาน ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบหลัก ได้แก่

1. องค์ประกอบด้านสัมพันธภาพภายในครอบครัว
2. องค์ประกอบด้านการปฏิบัติบทบาทหน้าที่ของครอบครัว
3. องค์ประกอบด้านการพึ่งตนเองและความพอเพียงทางเศรษฐกิจ
4. องค์ประกอบด้านสุขภาพครอบครัว
5. องค์ประกอบด้านเทคโนโลยี การสื่อสาร และการเรียนรู้

6. องค์ประกอบด้านทุนทางสังคม

7. องค์ประกอบด้านการหลีกเลี่ยงภาวะเสี่ยงและการปรับตัวในภาวะยากลำบากหรือวิกฤต

เพื่อให้ ศพค. สามารถทำหน้าที่เป็นกลไกหลักในการพัฒนาครอบครัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องพัฒนาแนวทางการดำเนินงานที่สอดคล้องกับบริบทของแต่ละพื้นที่ โดยอาศัยกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างภาคีเครือข่าย การถอดบทเรียนจากพื้นที่ต้นแบบ และนำวงจรการบริหารจัดการคุณภาพ PDCA (Plan-Do-Check-Action) มาประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดกลไกการทำงานที่มีประสิทธิผลและตอบสนองต่อความต้องการของครอบครัวและชุมชนอย่างแท้จริง

การจัดการความรู้ (Knowledge Management : KM) ในมิติของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.) เป็นกระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงในพื้นที่โดยมุ่งเน้นการรวบรวม วิเคราะห์ และสังเคราะห์องค์ความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ของผู้ปฏิบัติงาน แกนนำชุมชน ครอบครัว และภาคีเครือข่าย เพื่อนำไปพัฒนาแนวทางการทำงานด้านการพัฒนาครอบครัวให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบทของชุมชนอย่างแท้จริง นอกจากนี้ ยังช่วยเชื่อมโยงการทำงานระดับครอบครัวชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เกิดความต่อเนื่อง ส่งผลให้ ศพค. สามารถพัฒนาเป็นกลไกหลักในการเสริมสร้างครอบครัวอบอุ่นเข้มแข็ง และสามารถขยายผลแนว

¹ นักพัฒนาสังคมปฏิบัติการ สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 5

ปฏิบัติที่ดีไปยังพื้นที่อื่นได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืน

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อรวบรวม สังเคราะห์ และจัดระบบองค์ความรู้ที่ได้จากการดำเนินโครงการขับเคลื่อนศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนให้เป็นกลไกพัฒนาครอบครัวอบอุ่นเข้มแข็ง
- 2) เพื่อส่งเสริมกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์และแนวทางการทำงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ระหว่างผู้ปฏิบัติงานและภาคีเครือข่ายในระดับพื้นที่
- 3) เพื่อพัฒนาแนวทางปฏิบัติที่เป็นแบบอย่างที่ดี (Best Practice) สำหรับการนำไปประยุกต์ใช้และขยายผลการดำเนินงานด้านการพัฒนาครอบครัวในพื้นที่อื่นอย่างเหมาะสมและยั่งยืน

ขั้นตอนและกระบวนการเรียนรู้

การขับเคลื่อนศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนให้เป็นกลไกพัฒนาครอบครัวอบอุ่นเข้มแข็งจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงในพื้นที่ โดยเริ่มจากการถอดบทเรียนพื้นที่ต้นแบบ การวิเคราะห์บริบทของชุมชนในพื้นที่ขยายผล การดำเนินกิจกรรมที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของครอบครัวในชุมชน ตลอดจนการประเมินผลและสังเคราะห์บทเรียนเพื่อพัฒนาแนวทางการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ กระบวนการดังกล่าวเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการความรู้ (Knowledge Management : KM) ที่มุ่งสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน และนำองค์

ความรู้ที่ได้ไปใช้ในการพัฒนาและยกระดับการทำงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน

ผลการเรียนรู้

องค์ความรู้สำคัญส่วนใหญ่เป็นความรู้จากประสบการณ์ (Tacit Knowledge) เช่น วิธีการสร้างความไว้วางใจในชุมชน การสื่อสารกับครอบครัวอย่างเข้าใจ การทำงานแบบหุ้นส่วน (Partnership) และการใช้ทุนทางสังคมเป็นฐานในการแก้ไขปัญหาครอบครัว การจัดการความรู้จึงทำหน้าที่เปลี่ยนความรู้เหล่านี้ให้เป็นความรู้ที่ชัดเจน (Explicit Knowledge) ผ่านกระบวนการถอดบทเรียน การระดมสมองและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ทำให้ได้ผลผลิตจากการเรียนรู้ ดังนี้

การถอดบทเรียน ศพค. ตำบลหนองปลิง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม

หัวใจของความสำเร็จ” อยู่ที่การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและภาคีเครือข่ายโดยมีแนวคิดการทำงานแบบหุ้นส่วน (Partnership) เป็นกลไกสำคัญในการสร้างครอบครัวอบอุ่นเข้มแข็ง

1. ผลลัพธ์จากการดำเนินงานของ ศพค. ทำให้ชุมชนเกิดการรวมกลุ่มและสร้างการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เด็ก เยาวชน และผู้สูงอายุ เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของ ศพค. มากขึ้น ลดช่องว่างระหว่างวัย สามารถสร้างรายได้เสริมให้ชุมชน จากกิจกรรมการฝึกทำผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น เช่น ดอกไม้ ธูป และเปล อีกทั้งยังทำให้เกิด

เครือข่ายความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ และภาคประชาชนในระดับพื้นที่

2. ปัจจัยแห่งความสำเร็จ คือ การมีจิตอาสาและความสามัคคีของสมาชิกในชุมชน การมีแกนนำที่เข้มแข็งและจริงใจกับคนในพื้นที่ ตลอดจนการทำงานแบบ “หุ้นส่วนการพัฒนา” (Partnership) ระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ที่สามารถนำทุนทางสังคมและภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานการพัฒนาสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของร่วมในการดำเนินงาน

3. ปัญหาและอุปสรรค คือ กลุ่มเป้าหมายบางส่วนเข้าร่วมกิจกรรมช้ากับกิจกรรมอื่น ทำให้ขาดความหลากหลายในการมีส่วนร่วม ขณะที่บางครอบครัวไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ เนื่องจากมีภาระงานหรือภาระดูแลสมาชิกในบ้าน อีกทั้งยังประสบปัญหาด้านงบประมาณที่ไม่เพียงพอและขาดความต่อเนื่องในการสนับสนุนกิจกรรม

4. แนวทางพัฒนาและต่อยอด การดำเนินงาน คือ ควรเพิ่มงบประมาณและการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สามารถนำมาจัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ในชุมชนอย่างต่อเนื่อง และเปิดโอกาสให้คนรุ่นใหม่เข้ามามีส่วนร่วมในงานพัฒนาสร้างพื้นที่กลางของการมีส่วนร่วมทุกช่วงวัย และการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องจะต่อยอดผลลัพธ์ในระยะยาว

การวิเคราะห์ชุมชนตำบลนาหนองทุ่ม อำเภอลำดวน จังหวัดขอนแก่น

ครอบครัวที่อาศัยอยู่ในตำบลนาหนองทุ่ม ส่วนใหญ่เป็นครอบครัวขยาย ซึ่งประกอบด้วยสมาชิกมากกว่าสองรุ่นอาศัยอยู่ร่วมกัน

ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวมีความแน่นแฟ้น สมาชิกในครอบครัวมีการใช้เหตุผลในการพูดคุย และแก้ไขปัญหาร่วมกัน จากการวิเคราะห์ด้านสัมพันธภาพ พบว่าประเด็นสำคัญที่ควรพัฒนาให้เป็นกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ในครอบครัว ได้แก่

1. ประเด็นด้านวัฒนธรรมการสื่อสารความรักในครอบครัว พบว่า ครอบครัวส่วนใหญ่มีข้อจำกัดในการแสดงออกซึ่งความรักต่อกัน เช่น การบอกรักหรือการโอบกอด โดยเฉพาะในครอบครัวไทย ซึ่งมักมีความเขินอายในการแสดงออกด้านความรัก

2. การรับฟังความคิดเห็น แม้ว่าสมาชิกในครอบครัวจะกล่าวว่ามี การรับฟังความคิดเห็นของกันและกัน แต่ในทางปฏิบัติจะเป็นการรับฟังระหว่างคู่สมรส ขณะที่ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใหญ่กับบุตรหลานก็ยังคงมีปัญหาในการยอมรับความคิดเห็นของสมาชิกที่อายุน้อยกว่า ผู้ใหญ่ในครอบครัวมักมีทัศนคติที่มองว่าตนเองเป็นผู้ปกครองและมีอำนาจเหนือกว่าบุตรหลาน ส่งผลให้บางครั้งละเลยการเคารพสิทธิส่วนตัวของบุตรหลาน เช่น การเปิดประตูห้องโดยไม่ได้รับอนุญาต รวมถึงการขาดการสื่อสารระหว่างผู้ปกครองและบุตรหลาน ซึ่งเป็นผลมาจากการที่บุตรหลานเคยพยายามสื่อสาร แต่ไม่ได้รับการตอบสนองที่เหมาะสม บุตรหลานจึงเลือกที่จะไม่สื่อสารหรือปรึกษากับผู้ปกครอง

การวิเคราะห์ด้านการทำบทบาทหน้าที่ของครอบครัว ประเด็นปัญหาที่พบ คือ การทำหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัวขยาย เนื่องจากสมาชิกแต่ละคนต้องรับบทบาทที่หลากหลาย เช่น ขณะที่ในช่วงที่เป็นครอบครัวเดี่ยวสมาชิกจะมี

บทบาทชัดเจนด้วยเป็นบุตรหรือเป็นบิดามารดา แต่เมื่อกลายเป็นครอบครัวขยาย สมาชิกบางคน ต้องปฏิบัติหน้าที่ทั้งในฐานะบุตรและบิดามารดาในเวลาเดียวกัน นอกจากนี้ หากพี่น้องบางคนมีครอบครัวของตนเองบทบาทในการดูแลครอบครัวเดิมอาจลดลง ขณะที่บทบาทในฐานะบิดามารดาในครอบครัวใหม่จะเพิ่มขึ้น

กิจกรรมส่งเสริมสัมพันธภาพในครอบครัว

1. กิจกรรมเข้าฐาน : ส่งต่อความห่วงใย

เป็นกิจกรรมที่ใช้ปากคาบหลอดพลาสติก แล้วส่งต่อเส้นยางวงกลมให้คนที่อยู่ถัดไป เป็นการสร้างบรรยากาศให้เกิดความสนุกสนาน และเชื่อมโยงกิจกรรมกับการสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว การสื่อสารโดยไม่ต้องใช้คำพูดเสริมสร้างความเชื่อใจและประสบการณ์ "การทำสำเร็จร่วมกัน" ฝึกความอดทน เรียนรู้การรอคอย เพื่อสร้างบรรยากาศในครอบครัวให้มีความสุขสงบ น่ายุ่

2. กิจกรรมเข้าฐาน : ป้อนรัก

เป็นกิจกรรมที่สร้างบรรยากาศเชิงบวก เปิดโอกาสให้สมาชิกได้แสดงออกถึงความชื่นชม การให้กำลังใจ และส่งต่อความปรารถนาดีให้แก่กันอย่างเป็นรูปธรรม ใช้การ "ป้อน" อาหารซึ่งเป็นสัญลักษณ์สากลของการดูแลเอาใจใส่

3. กิจกรรมเข้าฐาน : ตักไข่ใส่ใจ

เป็นกิจกรรมที่ใช้ช้อนเป็นอุปกรณ์ในการส่งต่อลูกปิงปอง ทำให้สมาชิกในครอบครัวได้เรียนรู้ที่จะสื่อสาร และประสานงานกันภายใต้ความกดดันเล็กน้อย ต้องใช้ความสามัคคี การวางแผน และความไว้วางใจซึ่งกันและกัน เพื่อเคลื่อนที่ไปให้ถึงเป้าหมายพร้อมกัน

4. กิจกรรมครอบครัวอบอุ่น : ดวงใจแห่งรัก

เป็นกิจกรรมการเขียนจดหมายถึงคนที่รัก ส.ค.ส. บอกความในใจ สามารถนำไปใช้ได้ประยุกต์ใช้ผ่านการการสื่อออนไลน์จริงในครอบครัว เช่น ไลน์กลุ่มครอบครัว หรือพูดโดยตรงกับสมาชิกในครอบครัว

5. กิจกรรมครอบครัวอบอุ่น : ครอบครัวคือ เซฟโซน Open your heart และ Hug therapy

เป็นกิจกรรมที่กระตุ้นให้ผู้เข้าอบรมได้สะท้อนความรู้สึกที่อยากจะบอกให้คนที่รักในครอบครัว เกิดความยอมรับความผิดพลาด แสดงความรู้สึกที่อบอุ่นภายในจิตใจส่วนลึกออกมาผ่านกิจกรรม ทำให้ผู้เข้าร่วมเข้าใจว่า "พื้นที่ปลอดภัย" ในครอบครัวนั้นสร้างขึ้นได้อย่างไร และผู้เข้าร่วมได้สามารถนำความรู้และแรงบันดาลใจกลับไปสร้างครอบครัวให้เป็น "เซฟโซน" ที่แท้จริง

กิจกรรมส่งเสริมบทบาทหน้าที่ในครอบครัว

1. กิจกรรมตัวเลขปริศนา

เป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เข้าอบรมช่วยกันหาตัวเลขที่คละกัน และวงกลมที่ตัวเลข แล้วลากจากเลข 1-100 โดยแบ่งหน้าที่กัน เป็นการกระตุ้นให้แต่ละคนเข้าใจและยอมรับในบทบาทหน้าที่ของตนเองและของผู้อื่น เกิดการทำงานร่วมกันเป็นทีม (ทั้งในระดับคู่และกลุ่มย่อย) ผ่านกิจกรรมแก้ปัญหาที่ไม่ซับซ้อน เพื่อปูทางไปสู่การสื่อสารที่เปิดเผยมากขึ้น

2. กิจกรรมภาพปริศนา..อะไรเอ่ย

เป็นกิจกรรมที่กระตุ้นให้ผู้เข้าอบรมตอบคำถาม จากภาพสื่อที่เห็น ร่วมกิจกรรมมองหาจุด

แตกต่างของภาพ เพื่อเชื่อมโยงกิจกรรมสู่การแปลความหมายถึงบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัว

3. กิจกรรมเรือกระดาษ

เป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เข้าอบรมแบ่งหน้าที่รับผิดชอบในกลุ่มสร้างเรือกระดาษจากอุปกรณ์ที่มีและเรือต้องสามารถลอยน้ำได้พร้อมบรรจุลูกแก้วได้มีการกำหนดเวลาและกติกาตามสถานการณ์เพื่อให้เริ่มต้นฝึกทักษะการสื่อสาร วางแผน และการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อเป้าหมายร่วมกันทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครอบครัวที่เข้าร่วม สร้างบรรยากาศของชุมชนแห่งการเรียนรู้

4. กิจกรรมการสื่อสารที่ดี/ไม่ดี และพฤติกรรมที่ชอบ/ไม่ชอบ

เป็นกิจกรรมที่เจาะลึกด้านการสื่อสารและบทบาทหน้าที่ เพื่อสร้างความตระหนักรู้ (Self-Awareness) ให้สมาชิกในครอบครัวได้สำรวจและสะท้อนถึงรูปแบบการสื่อสารและพฤติกรรมของตนเองที่มีต่อคนในครอบครัว ทั้งในด้านบวกและลบ สามารถระบุได้อย่างชัดเจนว่าการสื่อสารและพฤติกรรมแบบใดที่สร้างความรู้สึกที่ดี และแบบใดที่บั่นทอนความสัมพันธ์

5. กิจกรรม ROLE PLAY

เป็นกิจกรรมให้ผู้เข้าร่วมได้ "สวมบทบาท" ของสมาชิกคนอื่นในครอบครัว ทำให้เกิดความเข้าใจในมุมมอง ความรู้สึก และแรงกดดันที่แต่ละบทบาทต้องเผชิญ ก่อให้เกิดความเห็นอกเห็นใจ (Empathy) อย่างลึกซึ้ง พ่อแม่เข้าใจมุมมองของลูก และลูกเข้าใจความคาดหวังและความเหนื่อยล้าของพ่อแม่ ลดการตัดสินซึ่งกันและกัน

และตระหนักว่าทุกบทบาทมีความสำคัญและความท้าทายในตัวเอง

6. กิจกรรมการบ้าน ครอบครัวของฉัน

เป็นกิจกรรมที่นำสิ่งที่ได้เรียนรู้และไตร่ตรองจากกิจกรรมในวันแรกกลับไปพูดคุยกันต่อในพื้นที่ส่วนตัวของครอบครัว และเป็นการเชื่อมโยงการเรียนรู้จากวันแรกสู่วันที่สอง ทำให้ครอบครัวได้ใช้เวลาาร่วมกันเพื่อทบทวน และทำความเข้าใจ บทบาทหน้าที่ของตนเองในบริบทของครอบครัวอย่างแท้จริง เป็นการบ้านที่กระตุ้นการสื่อสารเชิงลึก

ประเมินผลและถอดบทเรียนเพื่อพัฒนาโมเดลศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน สู่การเป็นต้นแบบในชุมชน

จากการถอดบทเรียนพบว่า การพัฒนา “ครอบครัวต้นแบบ” เป็นกลไกสำคัญในการสร้างความยั่งยืนของโมเดลครอบครัวอบอุ่นเข้มแข็ง โดยมุ่งให้ครอบครัวที่เข้าร่วมกิจกรรมสามารถนำองค์ความรู้และทักษะที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันอย่างต่อเนื่อง เช่น การสื่อสารเชิงบวก การทำกิจกรรมร่วมกันของสมาชิกครอบครัว และการกำหนดบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจนภายในครอบครัว เมื่อครอบครัวเกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรมอย่างเป็นรูปธรรมจะสามารถพัฒนาเป็น “ครอบครัวต้นแบบ” ที่ถ่ายทอดประสบการณ์และเป็นแรงบันดาลใจให้กับครอบครัวอื่นในชุมชนได้ ประเด็นหลักจากการถอดบทเรียน ได้แก่

1. เนื้อหาและกิจกรรมที่ปรับใช้ได้จริง (Content & Activities) เป็นกิจกรรมที่สนุก

และไม่ยาก เช่น กิจกรรม "เรือกระดาษ" หรือ "ส่งต่อความห่วงใย" ซึ่งสามารถเชื่อมโยงกับสถานการณ์ในครอบครัว และสามารถนำกลับไปทำที่บ้านได้ทันที

2. กระบวนการและบรรยากาศที่ปลอดภัย (Process & Atmosphere) การสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเองและมีวิทยากรคอยดึงอารมณ์ความรู้สึก ช่วยให้ผู้เข้าร่วมกล้าเปิดใจ แลกเปลี่ยนเรื่องราวในครอบครัว และเรียนรู้มุมมองจากครอบครัวอื่น

3. การนำไปใช้ และผลกระทบ (Application & Impact) เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเล็กๆ เช่น การใช้คำชมแทนคำพูดที่กระทบจิตใจ และการสื่อสารอย่างมีเหตุผลมากขึ้น ผ่านกลุ่มไลน์ครอบครัว หรือการพูดคุยโดยตรง

4. การเป็นต้นแบบครอบครัวอบอุ่นเข้มแข็ง (The Big Picture) โปรแกรมนี้มีความพร้อมที่จะเป็นโมเดลต้นแบบในการขยายผลไปยังพื้นที่อื่น ๆ โดยมุ่งเป็นการเพิ่มกลุ่มเป้าหมายและสร้างเครือข่ายครอบครัวเข้มแข็ง

โมเดลกิจกรรมครอบครัวอบอุ่นเข้มแข็ง ขั้นที่ 1 สร้างความสนใจและเข้าใจในบทบาท (Attention & Comprehension)

ใช้กิจกรรมละลายพฤติกรรมและ Role Play (สวมบทบาทสมมติ) เพื่อให้สมาชิกเข้าใจความท้าทายของบทบาทอื่น เช่น ลูกหลงเป็นพ่อแม่ เพื่อสร้างความเห็นอกเห็นใจ (Empathy)

ขั้นที่ 2 สร้างการยอมรับและเสริมความสัมพันธ์ (Acceptance)

เน้นการสร้างปฏิสัมพันธ์เชิงบวกผ่านกิจกรรมฐานสัมพันธ์ และ Hug Therapy

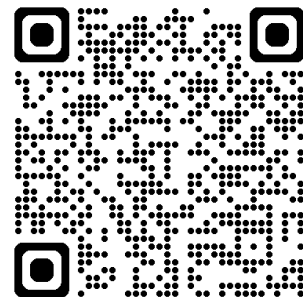
(กอดบ่าบ๊อด) เพื่อเยียวยาจิตใจและสร้าง "พื้นที่ปลอดภัย" (Safe Zone) ภายในครอบครัว
ขั้นที่ 3 สู่อุปกรณ์ใช้และเป็น "ต้นแบบ" ในชุมชน (Application & Model for the Future)

นำทักษะการสื่อสารและกิจกรรมไปทำอย่างต่อเนื่องที่บ้าน เพื่อให้ครอบครัวกลายเป็นแรงบันดาลใจและ "ผู้นำการเปลี่ยนแปลง" ให้กับเพื่อนบ้านในชุมชน

โมเดลกิจกรรมครอบครัวอบอุ่นเข้มแข็งสามารถนำไปขยายผลจากระดับครอบครัวสู่ระดับชุมชน ช่วยเสริมสร้างวัฒนธรรมครอบครัวเข้มแข็ง และสนับสนุนการขับเคลื่อนศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนให้เป็นกลไกหลักในการพัฒนาสถาบันครอบครัวอย่างเป็นระบบและยั่งยืน ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้และขยายผลในพื้นที่อื่นได้อย่างเหมาะสมตามบริบทของแต่ละพื้นที่ได้

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2566). **มาตรฐานครอบครัวเข้มแข็ง (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2566)**. กรุงเทพฯ: กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว.

รูปเล่ม KM 2569 ฉบับสมบูรณ์